

1759.

61

1. Chladenius, Ernestus Martinus : De alimentis
2. Chladenius, Ernestus Martinus : De institutione heredis
cum malefite.
3. Chladenius, Ernestus Martinus : De forma.
3. 5. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.
4. Georgius Christ. Lysimundus : institutum Jo. Volleb
Wagneri . . . liberalitatis Hulsperus dorffal
memorian oratione anniversaria . . .
celebraturi civibus et studiosum fentoribus com.
mendat
5. Georgius, Christ. Lysimundus : Lecturae ac. W. Helbig :
institutum Jo. Fr. Serici Rachingi liberalitatis
Hueschallianae memoriae oratione anniversaria
celebraturi civibus et studiosum fen.
toribus commendat.
6. Henricus, Christianus : Ord. juristicus . . . dicimus :
lecturae honoris v. v. p. (ad 1757 publicationem inang.
Joannes Lysimundus Geitler : iuritat)

7. Henricus, Christianus: De reformatione Sarracena
 specialiter quod ad facitas hypothecas attinet
8. Henricus, Christianus: De testamentis ordinandis
 9a Krauss, ^{Daume} Georg. Fredericus: Differentiam emanationis
 9b Krauss, Georg. Fredericus: Differentiam emanationis
 Lionis facitae Romanae ac Germanicae . . .
 exseruit
10. Longgath, Georgus Augustus: Facultatis medicae
 . . . Senior et . . . Decanus: peregrinis me-
 dicis . . . irruent (ad Disputationem inang.
 Primum Christiani Augusti Neufii innotat)
11. Rivinus, Andreas Florens, Ord. jur. . . Senior et
 . . . Decanus: lectori benevolus 1. (ad Disputa-
 tionem Christiani Augusti Haushild innotat)
12. Rivinus, Andreas Florens, Ord. jur. . . Senior et
 . . . Decanus: lectori benevolus 2. (ad Disputa-
 tionem inang. Henrici Ludovici Berlinellens)

instituta).

13. Rivinus, Andreas Florens; Ord. juridici. . . Pro-
Occurrit et Senio: lectori honorato s. (ex supra.
latorem inang. Quarta, Gtosp. Christ. Klugelii
instituta.)

14. Rivinus, Andreas Florens: De senectute non honorata

15. Wernker, Michael Gotsfredus: De auctoritate
juris canonici in processibus.

16. Wernker, Michael Gotsfredus: De recta sponsa-
liorum de praesenti et de futuro applicatione
1760.

1. ~~Chausius, Gualterus Maximilianus:~~

Kraussis, Georgius Fidelicus: De servitutibus praedie
rum rusticarum

2. Kraussis, Georgius Fidelicus: De vindicatione ser-
vitutum

3. Mencken, Leonardus Ludovicus: Theses entium
ventionum concernentes.

4. Rivinus, Andreas Florens: De fignento febricari
 un'lati personal inter patrem et filium
5. Rivinus, Andreas Florens: De privilegio clerico-
 rum in sponte resignationem resignantem
 vel remotionem non casibus.
6. Wucher, Michael Godofredus: De resignatione jure
 4. fundorum mere allodiarum in ultimis volum
 latibus cessante

1744.

- 1^a = ⁶ Chladenius, Ernestus Martinus: De vitisco futuro
 pririgis minus suspecto. 2 Impl.
2. Chladenius, Ernestus Martinus: De pacto abstergii
3. Chladenius, Ernestus Martinus: De obligatione literas
 fendi reversales dandi heredibus.
4. Freybergius, Annamell Gollub: De actibus exustis
 et ruinosis
5. Hanaccius, Christianus, Ord. jurisici Decanus:
 Lecti benedicti v. d. p. (per reputationem inangeralem
 Annamellis Gollubi Freybergii insertat)

9799^a
9799^b

No: 873,

16

DE
S E N E C T V T E
NON HONORATA

1759

14

PRAESIDE
ANDREA FLORENTE
RIVINO D

POTENTISSIMI AC SERENISSIMI REGIS POLONIAE
AC ELECTORIS SAXONIAE CONSILIARIO AVLICO
DIG. VET. PROF. PVBL. ORD. CVRIAE PROVINC
CONSIST. ECCLES. ITEMQVE SCABINATVS
ASSESSORE FACVLT. IVRID. SENIORE
H. T. ACADEMIAE RECTORE

IN AVDITORIO MAIORI
PRO OBTINENDIS
SVMMIS IVRIS VTRIVSQVE HONORIBVS

D. VIII. IVNII 1759

HORIS ANTE ET POST MERIDIEM CONSVETIS

DISPV TABIT

AVCTOR

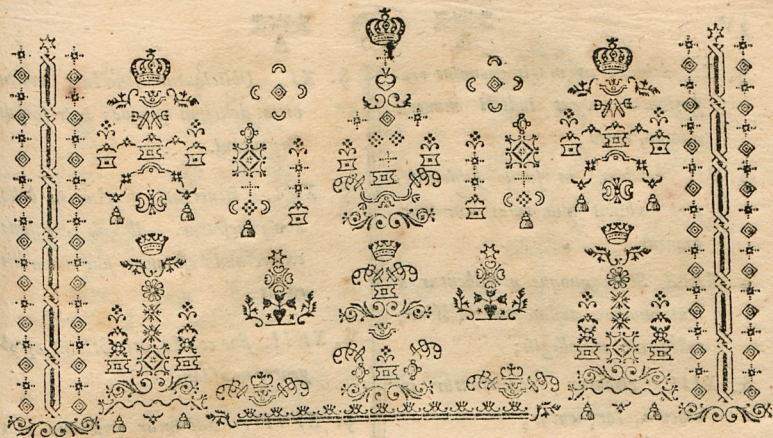
ERNESTVS GODOFR. CHRIST. KLÜGEL

ADV. IMMATR. ET CIRC. ELECT. DEPV. STEVR. ACT.

VITEMBERGAE

EX OFFICINA SCHLOMACHIANA

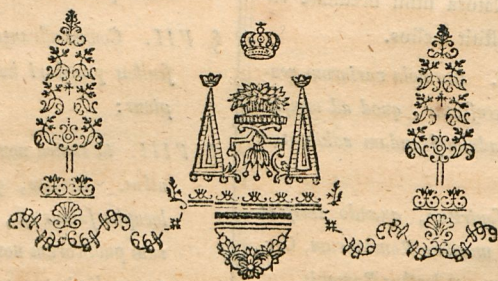

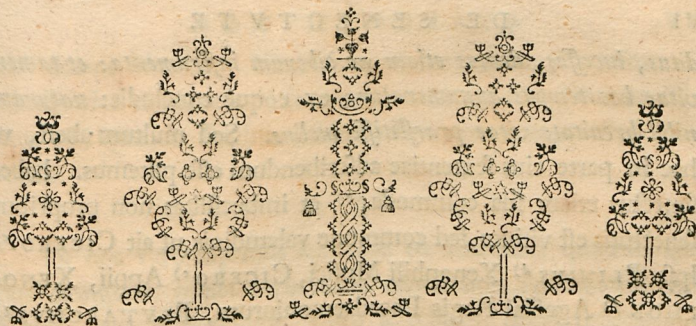
DISPVATIONIS CONTENTA

- §. I. *Vindicatur senectus a dicto PLINII: Natura nihil breuitate vitae praestitit melius.*
- §. II. et III. *Exempla variarum gentium recensentur, quod ad rempublicam administrandam adhibentur senes.*
- §. IV. *Disquiritur, quando incipiat senectus moribus Romanorum, Germanorum, et legibus Romanis,*
- §. V. *aliarum atque gentium consuetudinibus, et opinionibus quorundam tam Ictorum, quam aliorum.*
- §. VI. *Adiiciuntur opiniones de senectutis partibus.*
- §. VII. *Commonstrantur leges, quae senibus praestari honorem, praecipiunt:*
- §. VIII. *id tamen non caret exceptionibus. Etenim, qui in senectute locuples factus est, ab onere munerum publicorum non eximitur, quod tamen limitatur tribus modis:*
- §. IX. *primum, ut antea nullo publico munere functus sit,*

- §. X. deinde, ut magis pecuniae erogationem habeat iudicli muneris administratio,
- §. XI. tandem, ut facile sufficientes viri publicis muneribus non inveniuntur.
- §. XII. Senes quoque prohibentur a matrimonio, testamenti factione, testimonio et collegiis;
- §. XIII. citantur, coniciuntur in vincula, torquentur,
- §. XIV. et puniuntur, cum leges transgressi sunt.
- §. XV. Obiciuntur senectuti multa vitia, delirium quoque; inde forsitan Depoutani.
- §. XVI. Reuerentia senibus in bello non praestatur. Ab ipsis certissime expectanda est mors, siue naturalis ea sit,
- §. XVII. siue coacta, uti obtinuit apud gentes quasdam.
- §. XVIII. Adduntur postremo alia quaedam senectutis non honoratae genera.

L. 5. pr. D. de iure immun.

CALLISTRAT. Lib. I. de cognit.

Semper in ciuitate nostra senectus venerabilis fuit; namque maiores nostri pene eundem honorem senibus, quem magistratibus tribuebant. Circa munera quoque municipalia subeunda idem honor senectuti tributus est. Sed eum, qui in senectute locuples factus est, et ante nullo publico munere functus est, dici potest, non eximi ab hoc onere privilegio aetatis: maxime, si non tam corporis habeat vexationem, quam pecuniae erogationem iudicij muneris administratio, et ex ea sit ciuitate, in qua non facile sufficientes viri publicis muneribus inueniantur.

DE
SENECTUTE, NON HONORATA

§. I.

TRITVM satis est prouerbium: senectutem ipsam esse morbum, et grauius conqueritur PLINIVS: ^{a)} hebescunt sensus, membra torpent, praemoritur visus, auditus,

A 3

a) Hist. Natur. Lib. VII. Cap. 50.

ditus, incessus, dentes etiam ac ciborum instrumenta: et tamen vitae hoc tempus annumeratur; ex eoque concludit: naturam nihil breuitate vitae praesituisse melius. Sed multum abest, vt hac in parte eius sententiae adscribendum esse putemus. habet senectus etiam sua commoda, ^{b)} et imbecillitas non proprium senectutis est vitium, sed commune valetudinis, ut ait CICERO. ^{c)} Ipse PLINIVS ^{d)} Xenophili Musici, CICERO ^{e)} Appii, XENOPHON ^{f)} Agefilai Regis Lacedaemoniorum, PLVTARCHVS ^{g)} Antigoni, Phocionis, Masinissae, Catonis exempla afferunt, quorum singuli admodum senes viribus destituti non fuerunt: quae tamen res, cum non infrequens sit, innumeris corroborari posset exemplis. Quis est, cuius animo non obuerfetur Potentissimi adhuc imperantis Angliae Regis GEORGII II. virtus, qui sexagenarius anno nostri saeculi XLIII in Germaniam profectus exercitum contra Gallos duxit, et gloriosam apud Dettingam, pagum Moguntiacum, sua reportauit praesentia victoriam. Errauit igitur PLINIVS, sed condonandum hoc est pagano, qui quid senectuti bonum insit, nescit. Summum aliter

nos

b) De his agunt OTTO GOBER *Quaest. resol. de molesta senect.* Norimb. 1537.
 H. KNAYSTEN *senect. encomium au die Jugend*, Frf. 1567. *Considerationes de commodis senect. in vita Christiana, ciuili, oeconom. et salutar.* quae prodierunt Gallice Paris 1678.
 PALAEOTVS, Card. Bonon. *de bono senectutis*, Rom. 1595. Nuperime autem Cel. FORMEX librum edidit, cui titulus: *Les avantages de*

la vieillesse Berl. 1759. cuius versio Germanica proxime expectatur. E contrario ERASM. ROTEROD. *de senectutis* scripsit *incommodis carmen.*

c) *De Senect. Cap. XI.*

d) *Loc. cit.*

e) *Loc. cit.*

f) *Orat. de Agefilao in fine.*

g) In libro: *An seni gerenda sit respublica.*

nos docuit Numen. Vitae namque longaeuitas praemium est obedientiae et pietatis: ^{b)} et contra maximae irae Diuinae effectus est, quando senibus debitum honorem non praestari permittit. ^{c)}

§. II.

IN hoc vero imprimis laudanda est senectus, quod ii, qui eam attingunt, multa experientia edocti sint, sapientiores reddantur, nec impediuntur animi affectibus, quod praeclarum aetatis huius munus nominat CICERO. ^{a)} consilia igitur et cogitationes ipsorum non solum copiosa, sed saniora et ponderata magis. Id fere ab omnibus obseruatum fuit gentibus. Iudaicae reipublicae administrationem ipse Deus concessit senioribus. ^{b)} Romanorum senatus a senibus appellatus est, ^{c)} aetate prouectis committebatur cura reipublicae, *duktor*

^{h)} Ex promissione praecepti IV Decalogi et Exod. XXIII, 16. Ps. CIX, 8. Proverb. XVI, 31. non ipsorum senum solum respectu, sed etiam sui populi, Zachar. VIII, 4.

ⁱ⁾ Exemplum est Thren. V, 12. et v. 14. Senes in porta deserunt. quod eleganter CASTELLIO ad Iudaeorum mores secundum ritus Romanorum explicandos vertit: *Senatores in curiis desunt.* vid. et Deut. XXVIII, 50. et alia loca.

^{a)} Lib. cit. Cap. XII.

^{b)} Num. XI, 16. 17.

^{c)} Cic. Lib. cit. Cap. XVI. *In agris runc erant senatores, id est senes.* Hanc et alii affirmant etymologiam. Adhuc quoque apud Anglos, Batauos, passim in Germania et alibi

senatores nomen accipiunt a senectute, uti Ober-Alten. Graecis *πρεσβυται* non senectutem solum, sed et honorem significat. *πρεσβυται* etiam a *πρεσβυται*. In iure Feudali quoque Senior nominatur feudi dominus, itemque in Capitul. CAROLI M. Senior significationem Domini habet. Porro a Senior venit Galorum *Seigneur*, Itolorum *Signore*, Hispanorum *Señor*. Graf quoque, olim Graue, Erave, venit a Gran. KIRCHMAIER. ad Tac. de M. G. Cap. XIII. Quid, quod Assassinorum (populi partis Phoeniciae) rex alio nomine non appellatus fuit, quam senex de montibus, senex de montanis, licet iuuenis fuerit. *Geschichte der Königl. Acad. der Wiss.*

— — — ductorque placebat,

*Non qui praecipiti traheret simul omnia casu,
Sed qui maturo vel laeta vel aspera rerum
Consilio regeret momenta.* ^{d)}

Non minus imperium inter Spartanos penes seniores fuit. ^{e)} Atheniensium Ephetae infra L annos nati esse non poterant. ^{f)} Perfarum antiquorum senes a militia, cum bellum extra regni fines gereretur, vacabant, iudices vero domi erant, et de capite non cognoscebant solum, sed etiam omnes ab iis legebantur magistratus, uti ea refert XENOPHON. ^{g)} Ne vero, qui primi nominandi erant, omittantur, veteres Germani, bene de his annotavit CAESAR: ^{h)} *Germani frequentes, omnibus principibus, maioribusque natu adhibitis, ad eum in castra venerunt;* ⁱ⁾ et TACITVS ^{k)} narrans, quomodo apud ipsos comitia fiant: *mox rex, vel princeps prout aetas cuique, prout nobilitas, prout decus bellorum, prout facundia est audiuntur.* Itaque genti huic senes aequales erant principibus, et adhibebantur ad legationes, iudicia, ^{l)} consultationes. De Getis similia refert CLAUDIANVS in bello Getico, ^{m)} ubi Getarum

*Verus ductor adest; et vinida Martis imago
Consultare iubet bellis annisque verendos.*

§. III.

- senesch. zu Paris Tom. VIII. 15te h) De B. G. Lib. IV. Cap. XIII.
Abhandl. MORERY Tom. I. sub i) Conf. III. MASCOVII Geschichte der
articulo: *Assasiniens.* Deutschen Lib. II. §. 38. p. 53.
d) CLAUDIAN. de bell. Ger. v. 116. k) De M. G. Cap. XI.
e) XENOPH. de Lacedaem. republ. l) Ill. von Bönau teutsche Kayf. und
f) SVIDAS VOC. *ἐφῆται.* Reichs: Hist. I. Theil I. Buch p. 55.
g) Hist. Cyri Lib. I. m) v. 467. 477.

§. III.

VETERES Christiani etiam regebantur a senioribus suorum conuentuum; inde etiam nomen Presbyteri.^{a)} Hoc tamen postea mutatum est, et circa medium seculi III iuniores etiam electi. Sic scripsit SYRICIVS Pontif.: *Presbyterorum vero nomen, quanquam a senectute sit sumtum, magis tamen maturitatem indicat sapientiae, quam caniciem corporis.*^{b)} et ANACLETVS ad Italiae episcopos:^{c)} *non propter decrepitam senectutem, sed propter sapientiam presbyteri nominantur.* Presbyteriani tamen Reformati retinuerunt, aut restituerunt potius hoc institutum, quibus parochus et duo ex senioribus loci sui Consistorium constituunt, quod ecclesiasticam dirigit disciplinam, de ebrietate, ludis, fornicatione, et aliis cognoscit criminibus, idque in Anglia ex Parlamenti permissione data 1645. a quibus quoad hanc rem differunt, sed parum, independentes eiusdem religionis. Inprimis autem hanc barbarae (vti vocari solent) gentes amant consuetudinem. His etenim cum scientiarum vtilitates sint incognitae, nihil ipsis restat, quam experientia: cumque eam in senibus, quorum praeterea aetas in se iam honorata est, inueniant, necessario fere auxilium et consilium ab ipsis petunt. Huius rei duo afferam exempla. In republica Algierensi supremus exercitus dux, ipsis Aga, ille est, qui ex omnibus militibus diutissime militauit, et sic etiam reliqui exercitus praefecti ita se sequuntur, vti quisque longissime arma pro republica tulit. At

B

omnis

a) SAM. HILL. *de Presbyteratu* Cap. IV.

b) C. 5. *diff.* 84.

c) C. 6. *diff.* cit.

omnis penes militem in eo regno est potestas, maiorque exercitus quam Diuanis autoritas. Re ipsa igitur ab admodum seneregitur respublica. ^{d)} Indigenarum Brasiliae domus (in vna vero domo vsque ad L. habitant familiae) a seniore ipsius, et pagus ab illo, qui inter omnes hos seniores maxime natu est grandis, regitur, a quo etiam pagus nomen accipit. ^{e)} Quid igitur mirum, quod gentibus bene moratis aequum visum fuerit, honorem praestari senibus, quin imo id legibus confirmauerint; quae nunc paululum contemplandae veniunt: antea vero, quis nominetur senex monstrandum est.

§. IV.

QUANQVAM senectutis praecipuum sit signum, si corporis deficiant vires, itaque et tunc obrepere illam dici possit, quando hae diminuuntur, ^{a)} sicuti id etiam communis loquendi vsus comprobare videtur: ^{b)} attamen cum cuiusque aetatis certus

fit

^{d)} LE ROY Staats-Verfassung des Königs Algier Cap. VII. et XL.

^{e)} Haec narrat SOUCHU DE RENNEFORT, Hist. des Indes Orient. Part. II. Livr. I. Chap. 5. Les aldées des aures (habitans naturels du païs, qui ne sont pas chrétiens) sont ordinairement sur le bord des rivières composées de nombre de grandes maisons bâties de gros troncs d'arbres, et couvertes de feuilles. Il se trouve sous un de ces toits jusques à 50 familles séparées

par des feuillages. Le plus vieil de chacune ordonne aux autres ce qu'ils doivent faire, et le plus âgé est le chef de l'aldée, qui porte son nom: elle en change, quand il vient à mourir, pour prendre celui de son successeur.

^{a)} Hoc et inter alios inquit ROB. WELSTED de aer. vergent. Cap. II. quo statuit, nihil certi de senectutis termino affirmari posse. Physice quidem hoc extra dubium est.

^{b)} Non in vernacula solum, ubi saepe

fit terminus, virium vero decrementum admodum incertum, suum etiam statumque habebit senectus initium. Haec scilicet aetas aequae est pars vitae humanae, ac infantia, adolescentia, virilis aetas. Cum vero anno XIV aut XII adolescentia, anno XXV (apud Romanos) ^{c)} aetas virilis ingrediatur, aequum est, ut aetas ultima etiam habeat terminum, unde incipiat. Eum determinatum fuisse apud Romanos, ex CICERONE demonstrari potest, qui: *omnium, scribit, aetatum certus est terminus.* ^{d)} Fuit autem annus aetatis L. Ita enim iterum ille: ^{e)} *quantum spatium aetatis maiores nostri ad senectutis initium esse voluerunt, tantus illi (Valerio) cursus honorum fuit.* Narrat vero antea, inter primum et sextum M. VALERII CORVINI consulatum XLVIII ^{f)} annos interfuisse. Itaque connumerato primo et ultimo consulatu L sunt anni. A fine militiae etiam hoc comprobari potest. Cum SERVIVS Rex in eum finem in classibus populi Romani iuniorum separauerit centurias a seniorum, ut ii sint, qui militarent, hi, urgente nisi necessitate, vacarent, annus L aetatis omnino fuit senectutis initium, assentiente quoque SENECA: ^{g)} *lex a L^{mo} anno militem non cogit.* ^{h)} Hic

B 2

annus

de quadragenario audimus, fieri senem, Et macht sich alt: sed etiam veterum temporibus, uti quidem ^{a)} CATO apud Cic. *de sen. Cap. X.* prouerbum reprobatur vetus laudatumque: *mature fieri debere senem, si quis diu senex esse velit.*

^{c)} Hinc prima aetas perfecta nominatur aetas XXV annorum, nimirum quarta pars termini humani in C

anno constituti. Vid. GYNDLING. *Digest. Lib. IV. Tit. IV. §. 4.*

^{a)} CAT. MAI. *Cap. XX.*

^{e)} *Ibid. Cap. XVII.*

^{f)} XLVII VALER. MAX. *Lib. VIII. Cap. XIII.* sed omnino anteferendus CICERO, cum ex eo historiam petierit VALERIVS.

^{g)} *De breuit. vitae Cap. ult.*

^{h)} TVBERO tamen Historicus Seruivum

annus L in Camera Imperiali adhuc pro senectutis habetur initio. ¹⁾ Alias autem Germani annum LX ponunt huius aetatis principium, quod ex Iure Prouinciali Saxonico, permittente maiori LX annorum, si petat, curatorem dari; ^{k)} ex Iure Sax. Elect. quo parentes referuato usufructu gegen einen Anusug apud liberos commorantes non obligantur domino iurisdictionis ad seruitia, si annum LX exceßerint; ^{l)} et ex communi prouerbio: 60 Jahr fängt's Alter an, apparet. ^{m)} Iure Romano Iustiniano senectutis varium videmus principium. Libera maior L annis non cogitur patrono operas praestare. ⁿ⁾ Maiores LV annorum ad munera personalia vocari inuiti non possunt; ^{o)} nec ad Decuriones inuiti allegi, nisi ex causa. ^{p)} In causis alimentorum ii, qui supra LX annos vixerunt, omnes aequales iudicantur. ^{q)} Sexagenariis quoque arrogandi facultas confer-

tur.

scripsit annum XLVI aetatis vacationis senioratusque posuisse initium, GELL. N. A. Lib. X. Cap. 28. eodemque de anno scribit POLYBIUS de milit. Rom. Certior tamen omnino est annus L, quo cogi amplius plane non potuerunt, licet stipendia nondum impleuerint. Iste terminus adhuc maturior apud Athenienses. His etenim post annum XL data fuit a militia vacatio. DEMOSTH. Orat. de Cor.

- i) GAIL. Obseru. XCII. num. 7. Lib. I.
WEHNER Obseru. XX. num. 5. Cent. I.
k) E. D. Lib. I. Art. 42. Ueber 60 Jahr

ist der Mann über seine Tage kommen.

- l) Mand. Sax. d. 12. Jul. 1681. Cod. Aug. Tom. II. pag. 26.

m) Idem annus LX (vel LXV uti in aliis edition.) apud Syrios fortasse fuit senectutis initium. Eo enim aetatis anno tributa non amplius soluebant. L. 3. ff. de censibus.

- n) L. 35. ff. de oper. liberr.

o) L. fin. C. qui aer. vel profess.

p) L. 2. §. 8. et L. 11. ff. de Decurion.

q) L. 68. ff. ad Leg. Falcid. ab annis XL usque ad annos L tot annorum computario fit, quot aetati eius ad annum LX deerit. et postea: ab annis LX cuiuscunque aetatis fit, anno-

tur. ⁷⁾ Ex his itaque annus LX assumi posset senectutis terminus. Maioribus autem LXX annorum datur a muneribus personalibus vacatio. ⁸⁾ Attamen his et aliis legibus, quae partim longum fatis requirerent vitae spatium ad inchoandam aetatem fenilem, non tam senectutis indicare principium, quam excusandi coarctare facultatem, eamque senibus, cum nondum plane viribus sint destituti, adimere voluisse legumlatores, credendum est. ⁹⁾

§. V.

SATIS diuersas de ea re alii etiam habuerunt sententias. Apud Spartanos forte annus XL fuit primus senectutis, quia secundum ipsorum leges ab eo anno vacant a militia. ^{a)} Hannibal se senem nominauit annos natus circiter XLII. ^{b)} Annum XLV initium putat senectutis TERENT. VARRO. ^{c)} Anno LI eam aetatem inchoari malunt Aegyptii veteres ^{d)} et Persae, ^{e)}

B 3

FABRI-

rum V alimentorum quantitas computatur. et iterum MACER: ab annis vero XXX tot annorum computationem inire, quot ad annum LX deesse videntur. Vid. IAC. VOORDA ad Leg. Falcid. Cap. IX. §. 5. p. 207. seqq.

r) L. 15. §. 2. ff. de adopt.

s) L. 3. ff. de iur. immunit.

t) Quod colligere licet ex L. 11. ff. de decurion.

a) CRAGIUS de republ. Lacedaem. Lib. III. vbi de Spartanorum agit legibus Tab. XII. Lex 16.

b) Apud LIV. Lib. XXX. Cap. 30. eratautem nondum XXV annorum, cum imperator fieret, CORN. NEP. in Hannib. Cap. III. inde ad ipsius reditum in patriam anni circiter XVII. Europ. III. 11.

c) Apud NON. et CENSOR.

d) Vti ex eo colligo, quod cor humanum vsque ad hunc annum crescere, postea decretere crediderint. PLIN. Hist. Nar. XI. 37.

e) XENOPH. Lib. I. Κύρ. παρδ. ισόρ.

FABRICIVS, ^{f)} I. ANDREAE, ^{g)} et PLVTARCHVS reprehendens Epimenidem, quod L annos natus ad rempublicam se conlisset. ^{h)} Annus LV placuit Sophocli, qui sibi gratulatus est, quod post hunc annum bonum composuisset carmen, ⁱ⁾ idemque GALENO. ^{k)} Annus LVII SOLONI ^{l)} fuit vergentis aetatis initium, cuius inter sententias haec legimus:

Τῆ δ' ἐνάτῃ ^{m)} ἔτι μὲν δύναται, μαλακώτερον δ' αὐτῶ

Πρὸς μεγάλην ἀρετὴν γλώτσια τε καὶ σοφίῃ.

Τῆ δεκάτῃ δ' εἰ τις τελέσας κατὰ μέτρον ἦκοιτο,

Ὅκ ἂν ἄσπερος ἐὼν μῦθον ἔχοι θανάτου.

Annus LX elegerunt TIBERIVS Caesar, ⁿ⁾ qui solitus est dicere, eum, qui ad hunc venerit annum, manum Medico porrigere non debere, PYTHAGORAS, ^{o)} IOANNES de Deo, Doct. Decret. Bonon. ^{p)} Glossa ad Digest. ^{q)} et RICHTERVS: ^{r)}

hunc

f) In GAIL. Encl. pag. 33.

g) In glossa ad praef. Sexti ad verba: qui numerus est perfectus.

h) In libro, an seni gerenda sit respubl.

i) PLVT. modo cit. collato Cic. C. M. Cap. VII.

k) De sanir. tuend. Lib. V.

l) Forsan itaque Athenienses etiam ab eo anno numerarunt senectutem. Inuenitur tamen, L annos natos iam a suggestu abstinere potuisse, PLVT. l. c. et XL natos a militia fuisse immunes. vid. §. praec. not. h.

m) Ἐβδομάδι. Diuisit enim SOLON vitam hominis in X hebdomades, vel VII annorum spatia. Quae diuisio

etiam occurrit apud HIPPOCR. de carnib. et alii, et apud CENSOR. de die nar. Cap. XI. XIV. Non minus ea vsi sunt diuisione PLATO et PHILO, (posteriori quoque SOLONIS versus debemus) quibus assensum praebet HIERONYMVS Comment. in Amos Cap. VI. vbi septennium sextum vocat senectutem; hanc igitur anno XXXVI inchoat.

n) PLVTARCH. l. c.

o) DIOG. LAERT. VIII. 10.

p) In Poenitentiario Lib. I. Cap. 7.

q) Ad L. 5. pr. ff. de iur. inhum.

r) Decif. I. num. 64.

hunc simul cum anno L SCHNEIDEWINVS ^{s)} et videtur L^{imum} intellexisse in foeminis, in masculis LX^{imum}. ^{t)} De LXX vitæ anno, quod senectutis sit initium, affirmat ISIDORVS; ^{u)} quidam de LXXX; ^{x)} alii de LXXXV, ^{y)} et fortasse alii adhuc longius differrunt huius ætatis initium. MENOCHIVS, vti omnia fere, ita etiam determinationem, an quis sit senex, arbitrio relinquit iudicis. ^{z)} Prius tamen omnino videndum erit, vtrum leges aliquid certi statuerint, aut consuetudines definierint annum. ^{aa)}

§. VI.

MENTIO nunc etiam facienda est, quomodo a quibusdam diuidatur senectus. Distinguunt inter senectutem et senium, ^{a)} illamque

s) Ad §. 4. I. de adopr.

t) Fretus fortasse L. 15. ff. de adopr. et L. 12. C. de legit. hered. vbi LXarius et Laria ad liberos procreandos minus apti pronunciantur.

u) ORIG. Lib. XI. Cap. 2. Attamen iam eos, qui annos L usque LXIX nati sunt, seniores appellat.

x) Ex 2 Sam. XIX, 32. 35.

y) Ex Ios. XIV, 10. et XXIII, 1.

z) De Arb. Iud. Qu. LIX.

aa) L. 5. ff. de iur. immunit. veluti in supra cit. legg. 35. ff. de oper. libert. fin. C. qui æt. vel profess. et reliquis determinatus est annus. Nonnunquam consuetudinibus præstitutus est. Consuevit e. gr. hic Wittenber-

gae, vt LXX annos nati ciues a Senatu declarentur pro emeritis, quod efficit, vt incendio orto ab omnibus plane laboribus sint immunes. Reliqui enim, si sint infra L, delendo ignem adhibentur, supra L curiam forumque custodiunt, et res flammis creptas.

a) Haec vero distinctio in veteribus fundamentum nullum habet, nec Latinis senium semper dicitur ætas annum LXX excedens, nec senectus semper spatium illud, quod inter L vel LX annum et LXX interiacet. Ait CIC. de sen. Cap. XX. senectutis nullus certus est terminus, et contra ENNIVS, qui tamen spatium LXX

illamque ab anno L, hoc ab LXX numerat Io. ANDREAE.^{b)} Io. de Deo^{c)} in eundem modum, sed senectutem ab anno LX ad LXX durare vult.^{d)} Ab his non multum differt SCHNEIDWINVS,^{e)} nisi quod senectutis terminum ab anno LX et L incipiat, senium vero durare ab anno LXX ad C credat.^{f)} ISIDORVS^{g)} etiam inter senium et senectutem discrimen facit; senio tamen certum initium non adscribit, sed hoc extremam solum senectutis partem esse, contendit:^{h)} at inter seniores et senes ponit differentiam;ⁱ⁾ illos ab anno L ad LXX, hos post annum LXX nominat. CALLISTRATVS separat seniores a grandibus natu.^{k)} Illos nominat, qui annum LV aetatis nondum peregerunt; hos, qui hunc annum transgressi. CICERO^{l)} inter aetate prouectos distinguit, et admodum grandes natu, nullo

annorum non transgressus est, equo senio confecto se comparat apud Cic.
loc. cit. Cap. V. Merito igitur AVS. POPMA hanc distinctionem omisit.

b) *Loc. cit.*

c) *Loc. cit.*

d) Haec de Ioanne de DEO narrat FRESNE in *Glossar.*

e) *Loc. cit.*

f) Idque propterea, quod opinio fuit, ultra C annos non extendi vitam humanam, quam apud VARRONEM iam inuenimus, qui, ideo etiam a senes seculum esse appellatum, dicit.
Lib. V. de Ling. Lat.

g) *Loc. cit.*

h) Idque probat ex sermone Graeco, ubi *πρόσβιος* et *γέρον* eundem in modum differre vult, ac ipsi senectus differt a senio. In vernacula nostra etiam tale quid apprehendimus. Dicimus quidem voces *alt* et *Alter* de omni senectute, sed *hoheß* *Alter* et *Greiß* plerumque non nisi de maioribus LXXX annorum occurrunt.

i) Etiam VARRO *loc. cit.* qui seniores ab anno XLV ad LX, post hunc senes nominat.

k) *L. II. ff. de Decurion.*

l) *CAT. MAI. Cap. IV.*

nullo tamen posito termino. Alii senectutem primam et decrepitam statuunt. Alii tres senectutis faciunt classes, ut GALENVS.^{m)} Pro circumstantiarum vero ratione distingui potest inter viridem aut primam et decrepitam, sanam et deliram, negotiis aptam et minus aptam: ita vero, ut decrepita, delira, aut negotiis amplius non apta, termino certo, unde incipiat, definiri non possit, quia tunc inchoanda erit, quando haec eueniunt. In iure Canonico inuenimus senectutem naturae, gratiae, culpa, et aeternae gloriae,ⁿ⁾ quae tamen diuisio huc non pertinet. Comici sex utebantur senum personis, de quibus SCALIGER.^{o)} Alias etiam senioratus differt a maioratu. Hic nominatur, quando is obseruatur ordo successionis, ut semper frater maior minoribus eiusdem lineae praefatur: ille, si totius familiae senior succedit.^{p)} Praetereundum tandem non est, censuisse ASCLEPIADEM Philosophum,^{q)} initium senectutis pro climatis diuersitate variare. Aethiopes hinc anno aetatis XXX,^{r)} Bri-

C

tannos

m) *Loc. cit.*

n) De quibus MARTINI Margarita decreti voc. *senes*, et loca ibi allegg.

o) *Poet. Lib. I. Cap. 14.*

p) Illustriss. FRIDERICI LVDOVICI S. R. I. Comitis de Solms et Tecklenburg, *disp. de maioratu*, Lips. 1729. §. 4. et 14.

q) Apud PLVTARCH. *Placit. Philos. Lib. V. Cap. 30.*

r) Diu itaque satis durauit veteribus senectus huius populi, cuius omnis caetera aetas, si credendum esset HERODOTO apud VALER.

MAX. *Lib. VIII. Cap. 14. exempl. extern. 5.* subtripiam ad senectutem habuisset rationem. Caeterum cum de Aethiopibus hic sermo sit, non inutile erit, duo illis vitata optime ad institutum pertinentia apponere prouerbia: 12 et 14 inter illa, quae BODENVS *Fragm. Test. Ver. ex Vers. Aethiop. p. 61.* adiecit; vnum: *consilium senis, bellum iuuenis*; alterum: *ubi pauper est superbus, senex scorator, et diues auarus, ibi omnia pessime sunt constituta.*

tannos vero fenescere CXX. Hos etenim corporibus gaudere densioribus, itaque et viuacioribus, et ignea ob regionis frigiditatem praeditis natura: illos vero nimio solis aestu exuri, ideoque corpora ipsorum isto calore esse relaxata, et rariora. Inquirere in huius sententiae veritatem, relinquo iis, qui causas senectutis cognitae habent.

§. VII.

REDEO nunc ad honorem senectutis, quem variis praeceptum legibus inuenimus. Naturae ius ita velle, demonstratu facile esset, nisi cuiusque conscientia mihi hic faceret otium. Diuinum vero praeceptum habemus: *Affurges cano capiti, et honorabis senes;*^{a)} idque vniuersale est, omnes obligans homines, ob causam ipsi appositam: *Timere enim debes Deum tuum, equidem sum Dominus.* Punitam quoque scimus contemtionem senis Elifae.^{b)} Gentes etiam hoc probe cognitum habuerunt. Lacedaemoniorum expressae leges fuerunt: *maiorum imperium libenter pati, omnes assuescant: seniores a iunioribus quouis modo honorentur: senibus liberos cuiusuis monendi ius sit.*^{c)} Et ita legis nostrae^{d)} ait autor CALLISTRATVS: *Semper in ciuitate nostra senectus venerabilis fuit; namque maiores nostri pene eundem honorem senibus, quem magistratibus, tribuebant.*^{e)} Varia hinc ipsis competunt iura.^{f)} Testimonium dant domi, si LXX annum

a) *Leuit. XIX, 32.*

b) *2. Reg. II, 23. 24.*

c) Apud CRAGIUM *cir. Tab. VII. lex*
2. 3. 4.

d) *5. sil. ff. de iur. immun.*

e) Quod GELLIVS etiam affirmat in
N. A. Lib. II. Cap. 15.

f) De iuribus ac priuilegiis senum habemus

num egressi sint. ^{s)} Non quidem propter reuerentiam senectuti debitam, sed necessitatis causa fieri hoc debuisse, volunt: ^{b)} attamen Ius Canonicum ⁱ⁾ separat in hac re senes a debilitate confectis, et vult, vt ad vtrosque delegatus mittatur a iudice, qui eorum excipiat testimonia. ^{k)} In CAROLI V Edicto, quod vulgo Interim nominatur, dispensantur senes a cibis quadragesimalibus: ii, qui L annorum erant, apud Graecos ad suggestum non vocabantur: ^{l)} et quae sunt alia. Sed vacant etiam senes a militia, et Latinos scimus eundem veteranis praestitisse honorem, quem decurionibus, imo et ad filios eorum hoc extensum fuit privilegium. ^{m)} Vacant etiam a caeteris muneribus personalibus, non vero patrimonialibus, imo ab iis muneribus eos vacationem habere, quae appellantur honores, scribit CICERO, ⁿ⁾ quod postea tamen immutatum est, vti ex VLPIANI ^{o)} et PAPIANIANI ^{p)} dictis constat.

C 2

§. VIII.

dispp. FR. DECKERI, Arg. 1662. G. A. STRVVI Ier. 1664. HENR. VOLCKMARI Lipl. 1657. I. H. FELZI Argent. 1708. De singulari senum iure dispp. I. H. SCHÄDTERI Erf. 1686. H. JÖNSEN dispp. de singulari senum iure (von Begnadigung und Ehrenheit alter Leute) hab. sub praef. NIC. MARTINI, Kiel. 1689. I. REBHAN dispp. de iure senum Argent. THEOD. SCHÖFFER Gerontologia, siue de iure senum, Quaedlinb. 1705. I. PEIL tract. de priuilegiis senum, Wesel. 1643. THOM. ACTII liber de senectutis praerogatiua, Frf. 1604. BYRC. LAEDVS de colenda senectutis praerogatiua, Rom. 1550. de Emeritis (von alten wöhlbedienten Leuten) dispp. I. ANDR. HOEMANNI Ien.

1686. TIRAQUELLVS etiam agit de priuilegiis senum in praefat. ad lib. de iur. primogen.

- g) L. 15. ff. de iur. iur.
 h) Vid. DVAREN. Lib. XXIV. Cap. 22. not. ff. ipsa etiam L. 15. cir. solum de egregiis personis et valetudine impeditis agit.
 i) Cap. 8. X. de testibus.
 k) Eandem obseruat differentiam SCAEVOLA L. 8. ff. de testibus, vbi non de valetudinariis solum, sed de senibus etiam scribit, neutros ad testimonium ferendum cogi posse.
 l) PLYTARCH. an seni sit ger. respubl.
 m) L. 3. ff. de Veteran.
 n) C. M. Cap. XVII.
 o) L. 2. §. 1. et 7. de vac. et exc. mun.
 p) L. 8. ff. eod.

§. VIII.

ATTAMEN hic honor, qui debetur senectuti ob varias, tum in ipsorum senum culpa, tum in casu, tum in hominum opinione positas circumstantias non obseruatur. et primum quidem casum in lege proposita §. D. de iur. immun. contentum videamus, qui est de sene, qui diues factus est in vltima vitae suae aetate. Talem ab onere munerum personalium eximi aetatis priuilegio CALLISTRATVS non vult. Bene itaque MARC. CATO ^{a)}

*Quum tibi diuitiae superent in fine senectae,
Munificus facito viuas.*

De honoribus quidem nullum fere est dubium, eis plerisque etiam senes aptos esse. Hinc aetate prouectis non remittuntur, quae consilio prudentis viri geruntur, ^{b)} veluti magistratus, ^{c)} et alii honores. PLVTARCHVS ^{d)} iam innuit: senem optime posse rempublicam administrare; posse etenim eum exemplo SOLONIS ^{e)} liberius loqui, nec ipsum decere otio frui ac ignauia, aut relinquere rempublicam, quae non manus solum aut pedes poscit, sed consilium imprimis desiderat. Reprehendit tamen eos, qui in senectute demum ad rempublicam se conferunt, quod de EPIMENIDE narrat. Eos quoque, qui appetunt talia munera, quibus splendor inest nihil, vt legationes, conductiones vectigalium et alia, quae plus molestiae gerenti faciunt, quam

a) Carm. de moribus v. 173.

b) L. 2. §. 7. ff. de vacat. mun.

c) L. 12. ff. de mun. et honor.

d) Lib. cit.

e) Cic. cit. Cap. XX.

quam commodi afferunt ei, cuius geruntur gratia; vel qui magistratus ambiunt minores; eos etenim nullos gerere debere magistratus, quam qui dignitate praestant, nec eos quidem petere, sed modo, si deferantur ipsis, non recusare. ^{f)} CALLISTRATVS noster durior est. Non enim honorum solum, sed munerum vilium imo a senibus diuitibus poscit administrationem. Negandum quidem non est, dari etiam senes, qui libenter reipublicae student, sicuti praeclare Agesilaum laudat XENOPHON: ^{g)} *inter omnes, dicens, constat, Agesilaum nunquam, si reipublicae utilitatem augeri posse vidisset, labores fugisse, nunquam pepercisse facultatibus, nunquam senectutis excusatione usum fuisse.* Attamen non omnes eo animi pro reipublicae commodis reguntur feruore; itaque eos, qui utiles adhuc esse possunt ciuibus suis, legibus oportet adstringere. hinc senex, cum pauper est, merito excusatur. nam difficulter quaerit vitae sustentationem. Sed cum ipsi, facto in senectute locupleti, diuitiae vitae commoda suppeditent, omni iure ad reipublicae utilitatem se applicabit. Nec tamen senes, quamuis diuites, semper ad munera cogi, CALLISTRATI mens est. Limitat namque dispositionem suam tribus modis, vt scilicet ille diues senex antea munus non gesserit, deinde munus gerendum non tam corporis vexatione, sed magis pecuniae erogatione coniunctum sit, tandemque tot viri, idonei muneribus, in ea ciuitate, cuius iste senex est, non inueniantur, quot ad administrationem munerum requiruntur.

C 3

§. IX.

f) Applicanda haec PLVTARCHI ad in foro versari. CRAGIUS cit.
Graecos, imprimis Lacedaemonios Tab. XI. lex 2.
videntur, vbi probro erat senibus, g) Orat. de Agesilao rege.

§. IX.

PRIMUM igitur, si quis pauper inferuit reipublicae, aequum videtur CALLISTRATO, vt ei postea parcatur, cum eo venerit, vt commode possit viuere. Indistincte enim is, qui opibus non abundat, a muneribus publicis arcendus non est. Paupertas neminem facit suspectum; sed si modo diligens et fidelis aliquis sit, optime ad gerenda munera, ea scilicet, quae sola diligentia sine sumtu possunt administrari, admittitur. ^{a)} Itaque si quis non obstante egestate sua in reipublicae vtilitatem, quanta potuit, contulit officia, senex factus, licet diuitiis insignis, ad personalia vel mixta etiam non cogitur munera. Quis autem diues est appellandus? *Si ad naturam viues, nunquam eris pauper, si ad opinionem, nunquam diues: exiguum natura desiderat, opinio immensum*, ait SENECA. ^{b)} Sed hic neque haec SENECAE locum inuenit sententia, nec alia Stoicorum, quamuis eorum Philosophiae maxima apud Ictos veteres sit autoritas, attendi potest: *quod omnes sunt diuites, qui coelo et terra frui possunt;* ^{c)} nec Marii triumviri, qui neminem credit diuitem, qui exercitum alere non posset. ^{d)} Illa Philosophorum contemtorum pecuniae, ^{e)} hoc auari sunt dicta: nunc vero certi aliquid statui debet. *Locuples est, qui satis idonee habet pro magnitudine rei, quam actor restituendam esse petit*, scripsit CAIUS ad LL. XII Tabb., ^{f)} aut, vt statuit PLINIVS, ^{g)} *qui loci i. e. agri est plenus,*
cum

a) §. 12. Inst. de susp. tutor.

b) Epist. XVI.

c) Cic. ad famil. VII. 16.

d) PLIN. Hist. Nar. XXXIII. 10.

e) L. 8. §. 4. ff. de vac. et exc. mun.

f) L. 234. §. 1. ff. de V. S.

g) Hist. Nar. XVIII. 3.

cum quo fere conuenit P. NIGIDIUS in *Comment. Lib. XXXI.*^{b)} Attamen nec hae descriptiones hic sufficiunt, imprimis autem Pliniana; locuples enim is etiam est, qui rerum possidet pretia, quamuis res ipsas non habeat. ⁱ⁾ In determinanda vero hac hominum conditione respectus semper haberi debet dignitatis eorum, loci, ubi viuunt, et aliarum circumstantiarum. Facile est intellectu, plus requiri facultatum, vt consulem dicere possis diuitem, quam vt opificem: locupletiolemque nominari possibile, qui agrum in Lipsiensi possidet tractu, quam qui in nostro, licet eiusdem magnitudinis. Quare sicuti is pauper est, qui tantum non habet, vt secundum dignitatem suam viuere possit, ^{k)} ita ille diues, cui plus suppetit, quam ad viuendum secundum suam dignitatem necesse est: determinatio vero, utrum quis plus habeat, an minus, quam illud postulat, cum nequeat fieri a legibus, iudicis relinquenda est arbitrio. Attamen hic rigorosissima non admitti potest supputatio, quod statim ob minimam accessionem aliquis diues pronuntietur, veluti ait VLPIANVS: ^{l)} *locupletior non est factus, qui libertum adquisierit.* Requiritur etiam, vt bona, quae quis habet, vere sua sint, nam *qui alienam defendit rem, nunquam locuples habetur.*^{m)} Nec lucrum futurum facit, vt quis diues appellari possit, ⁿ⁾ nec connumerari potest, quod perditum est, consumptum vel donatum. ^{o)}

§. X.

- h) Apud GELL. *Noct. Att. X. 5. conf.* l) L. 126. §. 1. ff. de R. I.
 GRONOV. ad hunc loc. m) L. 166. ff. eod.
 i) L. 18. ff. quod met. caus. n) L. 7. ff. de popul. action.
 k) A LEYSER. *Medir. ad Pand. Spec.* o) L. 23. et 25. §. 1. ff. de hered. petit.
 CCCCXXIV. Med. 2.

§. X.

ALTERVM, quo senum diuitem ad suscipienda munera publica restringitur obligatio, argumentum est; vt tale sit munus iis imponendum, quod non tam corporis vexatione coniunctum est, sed magis pecuniae erogatione, quo spectat illud CICERONIS:^{a)} *senes ne quantum quidem possumus cogimur*. Diuiduntur scilicet munera in patrimonialia, personalia et mixta. Priora solum pecuniae postulant solutionem, personalia solum personae industriam, ideoque corporis efficiunt vexationem, ad mixta vtrumque pertinet, diligentia et opes. A patrimonialibus senex nunquam excusatur, a personalibus semper, nisi summa sit necessitas, a mixtis etiam, nisi diues sit. Ita CALISTRATI verba possunt explicari. Quatenam vero olim ad patrimonialia, quae ad mixta, quae ad personalia pertinuerint munera, docet ARCADIVS CHARISIVS.^{b)} Sed ne ad omnia quidem mixta cogendi erant senes diuites, sed ad ea solum, quae magis in pecuniae sumtu consistebant, ideoque magis ad patrimonialia inclinabant, quam ad personalia, veluti viarum ex propriis bonis reparatio, decaprotia, icosaprotia et alia. Legatio etiam sine legatiuo huc pertinere potest, cum legatus filium queat substituere,^{c)} eique sumtus suppeditare itineris. Idque applicari posset in genere ad omnia ea munera, vbi is, cui imposita sunt, cura commissa per alium fungi potest: ita enim fiunt ex personalibus patrimonialia, quia substituto sumtus suppeditantur, et damnum ab eo datum refarcitur.

a) C. M. Cap. XI.

b) L. 18. ff. de M. et H.

c) L. 6. ff. de legation.

citur. In Diuitiis namque hic caussa posita est, quod quis aetate prouectus onera ferre debeat, a quibus alias immunis est. Sed hoc non in senibus solum cum in modum statutum est, sed in aliis etiam obtinet, qui alias ius immunitatis habent, vel qui difficulter ad munera gerenda admittuntur. Veluti ii, qui intersunt collegiis, quibus ius coeundi legibus permissum est, vacant a muneribus: quodsi augeant facultates, eo priuilegio uti non possunt. ^{d)} porro si quis appellauit, ne muneribus publicis praeficiatur, ^{e)} pendente vero appellatione auxit facultates, non amplius excusatur: ^{f)} omnis enim ob paupertatem permissa excusatio temporaria est, non perpetua. Tandem et ii, qui ab aedilibus flagellis caeduntur, si diuites sint, Decurionatum adipisci possunt. ^{g)}

§. XI.

TERTIA, quam Ictus in lege nostra addit, est limitatio, vt inopia idoneorum virorum sit in ea ciuitate, vbi ad munus administrandum eligendus est locuples senex. Fieri enim potuit, quod pauci fuerint in oppido, qui praeficiantur muneribus, idonei; aliquando, quod multi etiam, ob munerum multitudinem, ad omnia bene expedienda non sufficerent. Raritas vero eorum, qui muneribus publicis fungi debebant, necessario etiam hos, qui alias non vocabantur, ad ea inuitauit: veluti eos, qui ab aedilibus flagellis caesi sunt, ad dignitatem imo municipalem

D

palem

^{d)} L. 5. §. 12. ff. de iur. immun. L. 17. et exc. mun.

§. 2. ff. de excus.

^{f)} L. 4. §. 1. 2. ff. de M. et H.

^{e)} Quod fieri debet ex L. 1. pr. de vac. ^{g)} L. 12. ff. de Decurion. et fil. eor.

palem gerendam ob hominum inopiam adhiberi posse, putat CALLISTRATVS. ^{a)} Decuriones pauperes non creabantur magistratus: at deficientibus idoneis, tenues et exhaustos etiam creari posse Dini Fratres rescripserunt. ^{b)} Illi, qui munus aliquod iam gesserant, quamuis continuatio munerum alias non fuerit permissa, ob hominum defectum, gestum illud munus iterum suscipere debebant. ^{c)} Imo in quadam Ciliciae vrbe circa VLPIANI tempus tanta fuit hominum penuria, vt impuberes creare magistratus constituisent, quod tamen permittere BENEDIVS RVFVS, eius prouinciae legatus, prohibitus fuit. ^{d)} Haec igitur tertia est caussa, cur senes diuites ad administranda munera cogantur. Videmus autem ex his omnibus, CALLISTRATVM caute admodum processisse; illae enim, quas huc vsque tractauimus, limitationes totam pene extinguunt regulam. Credendum est, multa sibi a senibus metuisse, ne eorum, si forte rem altius tenderet, in se concitaret iram, cum contemni se putarent, despici, illudi, vt ait CICERO. ^{e)} Fortasse vero ipse multas habuit possessiones, et suae consuluit vilitati.

§. XII.

VENIO nunc ad alios modos, quibus honor senibus non praestatur. Pertinet huc prohibitio matrimonii. Post annum enim aetatis LX liberorum procreatio non praesumitur, ^{a)} et tempore

a) L. 12. ff. de Decurion.

b) L. 6. pr. ff. de M. et H.

c) L. 14. §. 6. ff. eod.

d) L. 2. §. 1. ff. de iur. immunit.

e) De sen. Cap. XVIII.

a) L. 15. et 16. ff. de adopt. Haec et Lycurgi fortasse fuit opinio. Spartani enim senes vxores suas dare

tempore IVSTINIANI adhuc dubitarunt Aduocati Caesarienses, num partus quinquagenariae pro legitimo haberi possit, annon potius praesumendus sit suppositicius, nec erubuit IVSTINIANVS, eum nominare mirabilem.⁶¹ Neque haec hominum praesumptio per leges extincta fuit. PAVLLVS actione emti teneri dicit eum, qui ancillam sterilem aut maiorem L annis ignorantem emtori vendiderit.⁶² Legimus etiam HENRICI VI Imp. uxorem Constantiam ad euitandam suspicionem, cum iam Laria maior esset, publice in foro vrbs Palermo peperisse.⁶³ Negavit etiam hanc ob causam FINCKIVS,⁶⁴ in benedictione sacerdotali senum votum creatoris ex *Genes. I. 28* adhiberi posse. Legi Iuliae et Poppaeae Tiberius Imp. caput illud addidit, quo inter viros LX et foeminas nondum L annorum, vel inter foeminas supra L et mares infra LX aetatis annum prohibuit matrimonium.⁶⁵ Ex eo etiamnum quidam senum coniugia esse

D 2

prohibita,

adolefcenti, sibi que vindicare poterunt partum: imo a senibus petere, ut uxorem suam foecundam mutnam dent, licebat iunioribus. CRAG. *cit. Tab. IV. lex 8. 9.*

b) L. 12. C. de legit. hered.

c) L. 21. pr. D. de act. emt.

d) Ita quidam, ABBAS tamen VRSBERG. eius fere coaetaneus de ista nihil scribit circumstantia, sed pure FRIDERICVM, qui postea II appellatus fuit, anno 1196. natum esse narrat

e) *Quaest. illustr. XXI. Sect. II.*

f) Conf. HEINECC. *ad Leg. Pap. Popp.*

Lib. II. Cap. 3. Caeterum ex his videri potest, Romanos annum L, quoad foeminas ad pariendum habuisse ultimum, quod diserte affirmat PLIN. *Hist. Nat. VII. 14.* Secus Athenienses putasse, eosque annum LX in foeminis etiam ad procreationem liberorum adhuc aptum iudicasse, colligere licet exinde, quod foeminis LX aetatis minoribus domos funestas intrare, aut ire exequias permissum non fuerit. DEMOSTH. in *Macarar.* Fortasse et PAVLVS huc respexit, cum i *Timoth. V, 9.* prohiberet incolas Asiae mino-

prohibita, existimant: alii dissuadent solum, veluti BRUNNE-MANNVS,^{g)} et CARPZOVIUS. ^{h)} Ille tamen auctoritat, prohiberi debere matrimonium viri ad copulam plane incapacis; vtrum vero per incapacitatem hanc delirium, an aliud quid designet, non liquet: hic ex sequentibus rationibus, vt dissuadeatur senibus coniugium, statuit, quod scilicet cesset matrimonii, vti nominatur, finis primarius, nec magnum in sene esse possit mutuum adiutorium, nec concupiscentia extingui queat, denique vero perpetuis obnoxia rixis talia essent matrimonia. Melior omnino horum est sententia. Nec enim vtiq; impotentes ⁱ⁾ sunt aetate prouecti. IULIUS CAESAR a BURDEN, vti in epitaphio suo ^{k)} nominatur, SCALIGER alias, grandaeuus iam (annos scilicet LX et quod excurrit, vixerat) puellam XIII annorum duxit, ex eaque inter multos alios liberos IOSEPHVM IVSTVM procreauit. ^{l)} Sed hunc vicit adhuc MASINISSA, qui XC annos natus nullis turbabatur tempestatis iniuriis: ^{m)} Hic post annum LXXXVI aetatis genuit METHYMNATVM. ⁿ⁾ Tale etiam exemplum de ciue quodam, quem nouerat, narrat HEINE, ^{o)} qui anno LXXX filium genuit. Ea ad rarissima non pertinent exempla.

ris, permittere, vllam foeminam se ante annum LX perpetuae dedicare viduitati.

g) *Ad L. 27. C. de nupt.*

h) *Iurisfr. Eccles. Lib. II. Tir. I. Def. 13.*

i) *Ridicule impotentiae arguuntur a IUVENAL. Sat. X.*

k) *Quod est Lugd. Batau. et insertum*

a MEVRIO in *Ath. Batau. Lib. II. l)* Verba sunt clientis sui *THVANI Lib. XXI.*

m) *Cic. de sen. Cap. X.*

n) *VALER. MAX. VIII. 13. PLIN. Hist. Nat. VII. 14.*

o) *Historische Beschreibung der Stadt und Grafschaft Rochlitz Cap. 17. ad ann. 1713.*

exempla. Hoc cognouit CLAVDIVS Imp. cum derogasset capiti Legis Iuliae memorato. ^{p)} IVSTINIANVS vero plane abrogauit, permittitque inter sexagenariis et quinquagenariis maiores vel minores masculos siue foeminas coniugium. ^{q)} Exemplis namque doceri potuit, esse etiam in his spem finem impetrandi primarium, aut si prouerbio ^{r)} assenseris, certitudinem. Praeter ea, quae adduxi, de imparium fere solum agunt copula, senis cum puella aut adolescentis cum vetula. ^{s)} Eo minus reprobantur illa matrimonia, ubi vtraque pars onere illo Aetna grauiore premitur, quod inuicem sibi alleuare studeant, siquidem

Solamen miseris socios habuisse malorum.

ICTI quidam ad eos etiam retulerunt senes, qui testamenta facere non possint. Conceditur, si sanae mentis non sint. ^{t)} Rationis enim defectus in quacunque aetate impedimento est iis, qui testamenta condere volunt. Quasi furiosus quidem erat apud Romanos testator, qui liberis innocentibus adimeret legitimam, ob quam laesionem querela inofficiosi inuenta. ^{u)} Quodsi vere furiosus, nullum erat testamentum. Sed hic animi morbus non praesumitur in senibus, ideoque nec facultas testandi iis auferri potest. ^{x)} Secus tamen obtinuit apud Athenienses. In hac enim republica lex non permittit senibus facere testamenta. ^{y)} Reiecta

D 3 etiam

p) SVETON. in Claud. Cap. XV.

q) L. 27. C. de nupt. Habemus etiam

PETR. SCHWEMMERI disp. de matrim. senum. et PHIL. HOFMANNI disp. de matrim. LXvii cum Laris.

r) Apud HERT. Paroem. 67. Lib. I.

s) Haec matrimonia plane improbat

MÖRLIN. disp. de connub. inaequal. Lips. 1721.

t) Vid. BRUNNEM. ad L. 3. C. qui test. fac. poss.

u) §. 1. Inst. de inoff. test.

x) L. 3. C. qui test. fac. poss.

y) DEMOSTH. Orat. II. in Steph.

etiam sunt a quibusdam senum testimonia. Sed hoc fundamento caret, quin imo ad probandum factum antiquum, ^{a)} cognationem, ^{aa)} praescriptionem immemoriam et alia fere necessario adhibentur: cogi tamen ad testimonium ferendum non debent, ^{bb)} et si velint, ad eos domum delegatos mittere oportet iudicem. ^{cc)} Possit tamen etiam senum testimonium esse noxium exemplum Scaptii docet octogenarii maioris, qui sua reminiscencia totum ignominia affecerat populum Romanum. ^{dd)} Porro, ne admodum senes in ea, quae ius coeundi habent, allegantur collegia Diuus PIVS prohibuit, ^{ee)} quod tamen diu observatum fuisse vix credendum est.

§. XIII.

SATIS de his prohibitionibus. Verto me ad senum obligationes: etenim quo minus se obligare possint, non prohibentur, nec privilegium minorum ad eos pertinet. Hinc sequitur, ut actiones contra illos instituantur, vocentur in ius, condemnentur. Lege tamen XII Tabb. si quis in ius vocabat senem, vehiculum vocans vocato dare debebat. Ita enim secundum GELLIVM ^{a)} lex: *si in ius vocat, si morbus aevitasue vitium extitit, qui in ius vocabit, iumentum dato: si nolet, arceram ne sternito.*

Si

a) L. 79. §. 1. ff. de leg. 3.

aa) LANCELL. Instit. iur. Can. Tir. qui
matrim. accus. poss. §. quodsi.

bb) L. 8. ff. de test.

cc) L. 15. ff. de iureiur.

dd) LIV. III. 71.

ee) L. 5. §. 12. ff. de iur. immunit.

a) In Noct. An. Lib. XX. Cap. I. Haec lex apud MARCILVM est tertia. GOTHOFREDVS eam ad Tab. I refert, vbi primum locum occupat. HARTMANNO est 65. de iure privato. CHARONDAE 42.

Si morbus aut senectus impedit, quo minus in ius vocatus sequi possit, actor vocato vehiculum, quod a pecoribus trahitur, ^{b)} det: si vero vocatus petat ab ipso currum vndique tectum, ^{c)} actor, ut det, cogi non potest. Hodie hoc, quod iam posterioribus temporibus ab usu recessisse videtur, nullum plane usum habet, nisi fortasse aetas decrepita causa sit sufficiens, ut quis in termino ad tentandam amicabilem compositionem emanere possit. Addenda quidem est lex, ex qua plus adhuc videtur posse comprobari, deprompta ex Pandectis MODESTINI: ^{d)} *generaliter eas personas quibus reuerentia praestanda est, sine iussu praetoris in ius vocare non possumus: sed hic annotat ACCVR-SIVS: ergo nullum senem, nullum clericum et nullum magistratum suum? quod est falsum.* Transgredior ad delicta, ex iis enim omnimodo senes obligantur, et optimo iure priuantur honore ipsis debito, si crimina perpetrant. Nihil seni minus conuenit, quam voluptatum appetitus, nec quisquam maiorem mereri videtur poenam, quam senex delinquens, qui non potest non coercere libidines, quem ratio, consilium, mentisque perfectior status a sceleribus auocat, quemque si non proprio, alieno certe periculo exemplisque cautum factum fuisse, decet. Non male hinc GREGORIUS: ^{e)} *Paulus dicit: seniore[m] ne increpaueris. ^{f)} sed haec eius regula in eo seruanda est, cum culpa senioris exemplo suo non trahit ad interitum corda iuniorum; ubi autem se-*
nior

b) Ita iumentum explicari debere vult
SEXT. CAECILIUS apud GELL. l. c.

c) Ita iterum FAVORINO arceram in-
terpretatur CAECILIUS. Iung. S. H.

van IDSINGA Var. I. C. Cap. V.

d) L. 13. ff. de in ius voc.

e) Causs. II. Quaest. 7. Cap. 28.

f) 1 Timoth. V, 1.

nior iuuenibus exemplum ad interitum praebet, ibi districta increpatione feriendus est. (nam scriptum est: laqueos iuuenum omnes vos; ^{g)} et rursus propheta dicit: maledictus puer C annorum. ^{h)}) Optima quoque Perfarum consuetudo. Ii etenim neminem inter senes cooptabant, qui bene non viuebat; ⁱ⁾ talis itaque ad magistratus legendos et poenas dictandas capitales non adhibebatur, eratque natura quidem senex, non iure. Quare etiam leges aetate prouectos crimina perpeffos non excipere ab ordinario procedendi modo videmus. Incarcerantur itaque. Non quidem defunt, qui, in benigniori asseruari eos debere carcere, existiment, quam quo iuuenes detinentur, et senatus Pedemontanus refertur ^{k)} censuisse, senem propter debitum ciuile mitiorem ob aetatem mereri custodiam. Obseruandum hoc uero erit tunc solum, cum debilitate corporis laboret senex, ne fanitatis periculum faciat. id quod, in omnibus infirmis attenditur, non senectutis priuilegium est. Antiquum certe habemus exemplum in Cimone illo vltimae iam senectutis, quem filia lacte sua et aluit et liberauit. ^{l)} Torquentur etiam senes. Negat hoc SCHNEIDEWINVS, ^{m)} referens se ad GANDINVM ⁿ⁾ et alios. Idem Icti Kilonenses putarunt, ^{o)} et multi alii. ^{p)} Sed in arbitrio hoc positum erit iudicis, quemadmodum etiam in aliis personis

g) *Esa. XLII, 5.*h) *Esa. LXV, 20.*i) XENOPH. *Kύρις παιδ. ισθ. Lib. I.*k) IN DONELL. *Enucl. Lib. XXVII. Cap. 3. not. Gg. ex Cacheran. De- vs. CXXIII.*l) VALER. MAX. *Lib. V. Cap. IV. ex- treme. 1.*m) *Ad §. 13. Inst. de exc. tut.*n) *De quaest. et torment. num. 9.*o) MAVRIT. *Consl. Kilon. XXV. n. 16.*p) QUOS CARPZ. enarrat *Crimin. P. III. Quaest. CXXVIII. num. 35.*

sonis debilibus adhibetur Medicus, an fragili adeo senex torquendus sit corpore, vt torturae difficulter subiici possit. Terreri tamen etiam hos posse, demonstrat CARPZOVIVS.^{a)}

§. XIV.

DELICTVM sequitur poena. Ab hac senes liberi non sunt. Quis accusaret virum Deo gratissimum Dauidem, cum in vltima sua voluntate admonuerit Salomonem, ne Ioabum valde iam senem, cui ipse pepererat, impunitum mori sinat, nec Simci in aetate eadem constitutum.^{a)} In poenis enim irrogandis nulla aetatis est reuerentiã, nulla propter eam lenitas. Nec mouet me *L. 6. D. ad Leg. Iul. pecul.* vbi VLPPIANVS monet: *iudicem sacrilegii poenam pro qualitate personae, proque rei conditione et temporis et aetatis et sexus vel seuerius vel clementius statuere debere.* Ex his colligunt multi,^{b)} senectutem moderari poenam in omnibus criminibus. Verum enim vero haec lex de solo agit sacrilegio, cuius criminis variae erant poenae apud Romanos, quarum quasdam ibidem recenset VLPPIANVS, et hinc in arbitrio ponit iudicis, pro circumstantiae conditione aptissimam eligere. Postea non praescribit poenae propter senectutem moderationem, sed permittit iudici pro conditione aetatis vel seuerius vel clementius statuere: crederem vero ob delicti atrocitatem senem sacrilegum peiorem esse, quam iuuenem, illumque seuerius, quam hunc, notari debere. Nec illud PAULI:^{c)} *fere*

E in

g) *Loc. modo cit. n. 42. Conf. BRVN- NEM. ad l. 3. §. 7. ff. de SC. Silan.*

a) *1. Reg. II, 6. 9.*

b) Quorum magnum recenset numerum CARPZ. *Crim. P. II. Quaest. LXII. n. 28. et P. III. Qu. CXLIV. n. 1*

c) *L. 108. ff. de R. I.*

in omnibus poenalibus iudiciis et aetati et imprudentiae succurritur, quo etiam argumento utuntur mitigationis poenarum in senibus delinquentibus, ^{d)} hanc mutabit sententiam. PAULVS namque de aetate scribit prima, non vltima. Impuberes enim furiosis quibusdam in locis comparantur, hinc a poenis liberi sunt, nisi malitia aetatem suppleat. Praeterea etiam hoc aliquid facere videtur, vt impuberes nequeant aliquem accusare criminis: ^{e)} contra igitur, si accusentur, mitior ipsis dictari debeat poena. De impuberibus etiam egerunt PAPINIANVS, ^{f)} cum exemplum adducat, quod poena incestus propter aetatem remittatur; et Imp. VALENTINIANVS cum sociis, ^{g)} cum aetatis lubrico lapsos laqueis legum de incestibus eximant; et VLPIANVS, ^{h)} cum dicat, inter alios etiam his seruis, qui aetate defecti sunt, domino aggressuram patienti non succurrentibus ignosci. Senes enim sub valetudinariis iam comprehensi videntur, quorum in eadem lege meminit ⁱ⁾ ICTUS, cum impuberum e contrario ibi nullam fecerit mentionem, qui tamen necessario excipiendi erant. Est tamen poena, quae mitior dictata videtur senibus, quam iunioribus, termini scilicet moti. In hac causa scripsit HADRIANVS Imp. ^{k)} si terminum mouerent personae splendiores, eos posse in tempus relegari, et longius quidem si iuuenes sint, breuius, si senes. in poena eorum, qui splendidae personae

d) STRVV. imo in disp. de furibus a poena laquei immunibus Cap. III. §. 5. ab omni furti poena senes pronunciat exemptos.
 e) L. 8. ff. de accusar.
 f) L. 38. §. 4. ad L. Iul. de adult.
 g) L. 4. C. de incest. et inuul. nupt.
 h) L. 3. §. 4. et 7. ff. de SC. Silan.
 i) §. 1. leg. cir.
 k) L. 8. ff. de term. mor.

personae non sunt, nulla differentia. Sed ex rei natura id aliter vix poterat constitui. Intentio enim fuit legislatoris, neminem propter hoc crimen relegari in perpetuum, sed ita ut reuerti possit: ad hunc vero finem consequendum necesse erat, senem in breuius tempus relegare. Dubium adhuc, annon nihilominus haec etiam senum grauior fuerit poena quam iuuenum, cum a patriis remoti laribus, quibus proxime animam se commendaturos esse sperare poterant, semper in eo esse debeant timere, ut peregrino sub coelo cineres sui condantur, quoque

Supplicii pars est, in regione mori. ¹⁾

Nullum itaque superest dubium, quin eadem poena digni sint senes, qua iuuenes, legum transgressi statuta, ^{m)} si non grauiore. Praeter multa quae CARPZOVIVS ⁿ⁾ affert exempla ^{o)} quem fu-

E 2

giunt

1) OVID. Trist. I. Eleg. II.

m) Cuius ipsum senem testem habeo, PASSERINVM, Disput. III. de occidente vnum pro alio, vbi haec demonstrat, solam senectutem delicti culpam nequaquam imminuere, haec autem scripsit annum aegens aetatis LXXXII.

n) Loc. citr.

o) Quae agunt de senibus furibus, homicidis, adulteris. Addam vnum incendiarii anno 1745 hic Wittenbergae poenas dantis, Scheffer nominati. In cuius causa ita pronunciauit Fac Wittenb. Ist Inquisit sowohl geständig, als durch die Zeugen und den Augenschein überführet, daß er aus Rache und Feindschafft

gegen B. von welchem er sich beleidigt zu seyn geglaubt, in dessen Hause auf seine daselbst gemietete Stube und Kammer Feuer an zwey Orten, damit es desto besser brennen möchte, und B. dort geschähe, angelegt und angezündet: nun möchte vielleicht sein ziemlich hohes auf 65 Jahr ansteigendes Alter, und die damit letzterz verknüpfte Schwäche des Verstandes ic. zu seiner Entschuldigung angeführt werden: diereil er aber sowohl vormahls nach der Zeugen Aussage, als jetzt in den ganzen Acten keine Spur eines blöden Verstandes entdecken lassen, hiernächst seine äufferste Bosheit aus obangeführten Thaten, und daß er das wider das vorleg-

giunt fata Grumbachi,^{p)} Crellii,^{q)} Schlickii et eius focii Michalowitzi,^{r)} Mori^{s)} etiam, Barnefeldi,^{t)} et Rösneri.^{u)} Haec autem quae dicta sunt, ad eos non pertinent senes, qui delirant. Delirium enim tam senes, quam iuvenes a dolo et culpa excusat, itaque poenae quoque moderationem operatur, aut remissionem etiam. Bene hinc constitutum a CAROLO V: Es sollen auch die Hungers Noth auch Jugend und Ehorheit der Person, wo deren eins mit Grund angezeigt wird, ange- sehen werden.^{v)} et alio loco: Würde von jemand, der Jugend oder anderer Gebrechlichkeit halber seine Sinn nicht hått, eine Uebelthat be-
gangen,

liche Feuer-Anlegen geschärfte Königl. Mandar von 16. Nov. 1731. öfters von der Cangel ablesen hören, also wohl gewußt, satzjam am Tage liegt ic. So wird vielgedachter In- quisit, Christoph Echefer, daserne ic. mit dem Feuer vom Leben zum Tode gestraft, anbey wegen obgedachter ihn höchlich gravirender Umstände, andern zum Abscheu und zu Erhal- tung der allgemeinen Sicherheit, zur Gewaltsåbt geschleifet, auch sein be- reitfies Vermögen zu Bezahlung der Gerichtskosten angewendet. Uebrigens ist gefaltene Sachen nach, da alles am hellen Tage liegt, und nichts, so Inquisiten zu Linderung der Strafe zu statten kommen möchte, zu finden ist, nach obgedachtem als lergerechtestim Mandate, auch §. 1. und 7 mit denen nach Echärfe des selben gesprochenen Uebeln stracklich verfab ... und nicht leicht interloquitt.

werden soll, Inquisiten mit einer Defension weiter zu hören unndthig. B. N. B. Huic igitur etiam de- fensio denegata fuit.

p) Annorum LXIV Müllers Ann. Sax. a. a. 1567.

q) Qui ob senectutem ad supplicii lo- cum in sella portatus fuit. Sächs. Merckwürdigk. im Leben Churfürst CHRISTIANI II §. 4.

r) Annorum LXXX Ludolphs Schau- bühne der Weltgesch. a. a. 1620.

s) LXII annorum von Ziegler und Kliph. täglicher Schauplay der Zeit sub 2 Jul.

t) LXXII annorum RECHENBERG Hist. Eclif. Sec. XVII. Sect. II. §. 2. Häbners Pol. Hist. Tom. II. p. 132.

u) LXIV annorum. Schweigels Hist. Nachrichten von dem zu Ehorn passierten Tumult.

x) P. H. G. D. Art. 175.

gangen, das soll mit allen Umständen angezeigt werden. ¹⁾ Bene etiam DIONYS. GOTHOFREDVS: ²⁾ *est enim senex mitius puniendus, propter aetatem, etiam in atrocioribus delictis: non ut poena capitis ei remittatur, sed, ut in capitalibus mitior quaedam imponatur, praesertim si senex decrepitus ac pene delirans. Quod si in infantiam plane redactus, poena etiam remittenda videtur.* PETRVS A PLACH ^{aa)} et ANT. GOMEZ ^{bb)} statuunt, quoad poenas arbitrarías mitius puniendum esse senem, non vero quoad pecuniarias aut capitales. sed CARPZOVIVS ^{cc)} respectum solum haberi vult, vtrum senes mentis amplius non sint compotes. ^{dd)}

§. XV.

IPSA etenim natura plerisque senibus honorem non praestat. Passim hinc in scriptoribus occurrunt aetas grauis, tristis, infelix, misera, iniucunda. ^{a)} Quantae sunt calamitates, quibus obnoxii sunt multi aetate confecti, quot morbi, quantae animi perturbationes, ^{b)} sicuti HORATIVS ^{c)} senem describit:

E 3

Multa

¹⁾ Ibid. Art. 179.

²⁾ In not. ad SCHNEIDEW. Comment. in Instit. Lib. I. Tit. 21. princ. n. 20. not. a.

^{aa)} Epir. delict. Cap. 23. num. 14.

^{bb)} Var. Resolut. Tom. III. Cap. I. num. 68.

^{cc)} Criminal. III. 144. num. 18.

^{dd)} Plura de delictis senam, qui legere cupit, vid. CARPZ. Crimin. II. 62. n. 28. III. 118. n. 35 et III. 144. vti etiam LÖNSEN disp. §. 7. cit. Cap. III.

^{a)} Collectionem eiusmodi senectutis cognominum (in contumeliam eius inuentorum) exhibet IVL. POLLVX Lib. II. Cap. 2. §. 9.

^{b)} Vel quanta etiam vitia, quorum magnum profert numerum, MAIOLVS in dieb. canicular. Tom. V. colloqu. 2. suspitionem, incredulitatem, pusillanimitatem, illiberalitatem, timiditatem, vitae cupiditatem, querelas, impudentiam, diffidentiam, desperationem omnium rerum, nugacitatem, indignationes, iniustitiam, in-

Multa senem circumueniunt incommoda, vel quod
 Quaerit, et inuentis miser abstinet, ac timet uti:
 Vel quod res omnes timide gelideque ministrat.
 Dilator, spe longus, iners, anidusque futuri,
 Difficilis, querulus, laudator temporis aëti
 Se puero, censor castigatorque minorum.^{d)}

Sed omnium grauissimum est, cuius plerumque accusatur aetas
 prouecta, delirium, rationisque amissio. Ingrati Athenienses
 permiserunt filiis ob morbum aut senectutem dementiae accusare
 parentes, conuictos habere in vinculis,^{e)} sicuti etiam prius accidit
 SOCRATI. Melius Romanorum rex TVLLIVS constituit, ut is,
 qui iniuria parentes affecerit, eorum diis facer sit.^{f)} Male
 autem ex ACCVRSIO,^{g)} quidam, qui eum sequuntur, hoc
 omnibus senibus attribuunt vitium, quod ne quidem de maxima
 eorum parte affirmari potest. Quoties enim audimus de homi-
 nibus inferioris conditionis, quod suo functi sint officio ad su-
 premum humanae vitae tempus. Pleni sunt Scriptores rerum
 gestarum laudibus senum heroum, qui vel maximas res morti
 iam

urbanitatem. Sed haec, ut CICERO
 ait, morum vitia sunt, non senectutis.
 Difficulus certe omnia simul in
 omnibus inueniuntur senibus. Cae-
 terum de moribus senum adhuc ege-
 rant DILLHERR. *disp. de moribus
 aetatum ad ARISTOT. Lib. III. Rhetor.
 Cap. 12. LVPVS SERRAN de se-
 nectute et altarum aetatum moribus,
 Carmen. Lissab. 1579. 8. BARCLA-
 YS in Leon. anim. Cap. 17. et alii.*

c) De A. P. v. 169.

d) Haec descriptio moralis est; Physi-
 cam optime per allegoriam dedit
 SALOMO in Eccles. XII, 1-7.

e) XENOPH. Memorab. Lib. I.

f) FESTVS de verb. signif. voce: plo-
 rare. Parentes autem hic omnes
 ascendentes significat. D'ARNAUD Var.
 Coni. Lib. I. Cap. 5.

g) Ad l. 16. C. de donation.

iam proximi egerunt. Quot scripta testantur senum autorum suorum prudentiam, quin etiam nullum sit dubium, meliora esse pleraque a senibus scripta, cuius elegans testimonium praebet Ill. LEYSERVS, splendidum olim Academiae nostrae decus, cum de se ipso: *multa, fateatur, quae olim et adolescens et virilibus annis scripsi, nunc si iterum scribenda essent, longiore usu, lectione et experientia edoctus aliter scriberem.* ^{h)} Quid, quod aptissima est senectus ad studia, non quidem ea, quae magnam postulant memoriam, quamuis nec id quidem omnibus commune sit, CATO enim maior admodum senex Graecas didicit literas, ⁱ⁾ immortalis vero AVGVSTVS Sax. Elect. Ebraeas, cum antea repetiisset Latinas, ^{k)} illa tamen, in quibus perdiscendis iudicium praeualet, vii Historia, Philosophia, Critica. Eorum autem, qui senes bonos exararunt libros, longissimus addi posset catalogus, nisi exempla quam plurima in omnibus, ubi eruditorum describuntur vitae, libris occurrerent. ^{l)} Mentionem solum propter ea, quod rarius fit, duarum faciam foeminarum, viduae quidem et virginis. Prior fuit Anna Elis. ab EYKE, vxor Bar. de SCHLEPVSCH, ^{m)} Polwitzii prope Ligniziam 1706. mortua

anno

h) In Praef. ad editas *Instit. Iur. Canon. de Roy* prope fin.

i) Cic. *de senect.* cap. 8.

k) Wilckens Eadys. Nepos. GIOVANNI (LVDEWIGII) *German. princeps Lib. III. Cap. 21. p. 68.*

l) Optime ille de Historia Germanica medii aevi meritis LEVCKFELDVS ^{m)} scriptum quoddam an. 1723 gratulaturus I. FABRICIO, qui LXXX

annum attigerat, edidit, cui titulus: *Kürze historische Nachricht von 79 gelehrten Männern, welche das 80 bis 90ste Jahr ihres Lebens erlebt, und zum Theil überlebet haben.* Inueniuntur ibi inter alios SPANHEM. CAVE, BALVZ. BEZA, MENOCH. Imp. LEOPOLDI summus vigiliarum praefectus, vel General Maior, qui decesserat 1675.

anno aetatis LXXXI,^{u)} quae in ultimis vitae suae annis varia adhuc edidit Theologica scripta^{o)} a multis laudata.^{v)} Posterior est Margar. de LVSSAN, quam virginem LXXVI annorum anno modo elapso amiserunt Galli. Haec morti iam proxima quosdam adhuc libros scripsit, tum Romanenses, tum Biographias regum Galliae.^{w)} Interim aliquando tamen sana mens relinquit senes, ut ad negotia plane sint inepti. Id quod ignominioso illi cognomini, depontani,^{x)} quo insigniuntur LX annos nati, occasionem dedisse videtur. Explicant alii id hoc modo, quod Romani tot annos natos senes, propter ea quod a muneribus vacarent, etiam priuilegiis ciuium priuassent, quod scilicet cum reliquis ciuibus suffragium dare non potuissent, sub poena de ponticulis, per quos in septum campi Martii ibant suffragia ferentes, deiectum iri. Alii autem crudelitatis accusarunt Romanos hanc illustrantes vocem. Existimant scilicet, Romanos, vrbe a Gallis deuastata rerum necessariarum summa cum esset inopia, senes ex ponte, qui erat in Tiberi, in flumen coniecisse, ne parum illud, quod super erat, annonae reipublicae inutiles consumerent. Prior sententia omnino videtur melior, corroboraturque OVIDII verbis:^{y)}

Pars

u) EBERTI Schlesiens gelehrtes Frauenzimmer.

o) 1702 ein Gebetbuch, 1703 den biblischen Extract, 1705 die 2te Edition der geistlichen Ehrenpforte.

p) A GERLACHIO, CLESELIO, OELRICT et aliis, vti etiam in unschuld. Nachrichten a. 1704. Vid. EBERT. lib. cit.

q) Nimirum: *Annales galants de la Cour d'Henri II.* 2 Tomes. 12. *Histoire de la vie et du regne de Charles VI.* R. de Fr. 8 Tom. 12. *Histoire du regne de Louis XI.* 6 Tom. 12. *Mour et Turquia Hist. Africaine.*

r) Conf. ERASM. *Chiliad. I.* Cap. V. adag. 35.

s) *Fest. Lib. V.* 33.

*Pars putat, ut iuvenes ferrent suffragia soli,
Pontibus infirmos praecipitasse senes.*

Simile tamen posteriori explicationi exemplum primae Longobardorum ex Dania ad Danubium migrationi occasionem dedit. Cum enim ibi sub Snyone rege fuerit inopia tritici, ex quo fiebat cereuisia, ne aut aquam bibere aut famem subire cogerentur, senes interficere constituerant, cuius tamen consilii exitus a foemina quadam impeditus est. *) Negari tamen non potest, bellum etiam pertinere ad ea, vbi honoris senectutis nulla habetur ratio.

§. XVI.

REFERT de eo, cuius memini, bello Gallico LIVIUS: **) Romanis post cladem ad Alliam placuisse, facere iacturam seniorum; quos Galli quidem primum haud secus quam venerabundos simillimosque diis inuiti fuissent, postea tamen omnes in sedibus suis trucidassent. Bellum ciuile Romanum similia exhibuit spectacula, de quibus LVCANVS: b)

*Quis fuit ille dies, Marius quo moenia victor
Corripuit? quandoque gradu mors saeua cucurrit!
Nobilitas cum plebe perit, lateque vagatur
Ensis, et a nullo reuocatum est pectore ferrum.
Stat cruor in templis, multaque rubentia caede
Lubrica saxa madent. nulli sua profuit aetas.*

Innumera a temporibus recentioribus petere possem exempla his similia, sed ea lubens omitto, potiusque addo, quomodo haec
F erga

*) LAZIVS de gent. migration. Lib. XII.

a) Lib. V. Cap. 40. 41.

b) De B. C. Lib. II. v. 99.

erga imbelles senes immisericordia legibus sit prohibita. Ita enim in Imperio Rom. Germ. constitutum est: Es soll keiner alte erlebte Leut, Priester, Prediger oder Weibsbiber, die auf keiner Wehr gefunden, desgleichen keine unmündigen Kinder zu Tod schlagen, bey Straf Leibs und Lebens; ^{c)} et rursus: die Kindbetterinnen, schwangere Frauen, Jungfrauen, alte Leute, Priester, Prediger und Kirchendiener, die sollen die Knechte beschützen, beschirmen und bey Leibs Straf in keine Weg beleidigen. ^{d)} Haec autem de hostibus intelligenda esse, certum est, cum in amicorum regionibus ne caeteros quidem, qui inter enarratos non inueniuntur, offendere aut occidere liceat. Idem a IOANNE GEORGIO I, Electore Saxoniae Serenissimo, constitutum est: Die Kindbetterinnen, schwangere Frauen, Jungfrauen, alte Leute, Prediger und Kirchendiener, die soll man, wie sich gebührt, beschützen, beschirmen, und bey Leibs Straf in keine Weg beleidigen. ^{e)} Similiter etiam in aliorum Imperii statuum articulis militaribus praeceptum est. ^{f)} Ita quoque apud Danos: ^{g)} Derjenige, so Prediger oder andere Geistliche, item Frauenspersonen, alte Leute, kleine Kinder, und die so sich nicht wehren, ob sie schon Feinde seyn, mit Gewalt überfällt, schlägt, stößt, verwundet, oder dräuet,

c) Des H. R. R. Reuter-Bestallung zu Speyer 1570 aufgerich. Art. 70.

d) Ibid. Art. 149.

e) Io. GEORG. I. Artick. Brief de a. 1631. Art. 5.

f) MAXIMIL. II. und des H. R. R. Art. Brief Art. 54. Art. Br. der Reichs-Wölfer de a. 1672. et 1682. Art. 46. des Bayerischen Creyßes Art. Brief de a. 1664. Art. 4. und

des Fränkischen Creyßes Art. Br. Art. 40. Art. Brief der Chur-Maynzischen Land Militz de a. 1700. Art. 4. Io. CLEMENT. Churfürst zu Coblin Art. Br. Art. 51. LEOPOLDI I. Art. Br. Art. 9. Sachsen-Weimarische Reuter-Bestall. und Art. Br. de a. 1683. Art. 24. Württemberg. Art. Br. de a. 1705. Art. 17.

g) Königl. Dänisch. Art. Br. Art. 40.

dräuet, der soll ohne Gewehr seines Dienstes verwiesen, oder auch am Leben ohne alle Gnade gestraft werden; et Russos:^{b)} so sollen auch Weibspersonen, Priester, Kinder und alte Leute verschonet, und nicht umgebracht oder verlegt werden, es wäre denn ein anders von den Feld-Marschalln befohlen: bey Lebensstraf. Itaque multis, senibus in bello etiam parcere, placuit nationibus, idque eo magis, cum iam gentium ius hanc doceat regulam.ⁱ⁾ Sunt enim personae miserabiles senes, cum plerique viribus decrescant corporis, quidam animi etiam, quidam adeo senio conficiantur, vt ne victum quidem sibi parare possint: eoque magis iis parcendum est, quo propiores sunt morti; quae omnem senum ignorat reuerentiam, quamque hi facilius quam iuuenes sperare possunt, solatium ipsis in onere ferendo; namque vt ait PHOCILIDES in sententiis

Ὅτι πολὺν ἀνθρώποι ζῶμεν χρόνον, ἀλλ' ἐπὶ κειρὸν
Ψυχὴ δ' ἀθάνατος καὶ ἀγήρωσ ἔῃ διὰ πάντος.

Reuerentiam igitur merito merentur, onereque senectutis vel ipsa etiam morte peius est, si se contemni videant, magisque, si ab ipsis hoc fiat liberis, qui

Τὸν πατέρ' ἐχθαίρουσι, καταρῶνται δ' ἀπολέσθαι,
καὶ συγέσθ', ὥσπερ πτωχὸν ἐπερχόμενον.^{k)}

§. XVII.

Quid igitur de crudelitate earum gentium dicendum est, quae senibus mortem accelerarunt, vt ipsis alendis superfedere queant.

F 2

h) Russisch, Art. Br. de a. 1715. Art. i) GROT. de I. B. et P. Lib. III. Cap. II. §. 9. num. 4.

k) THEOGNIS in sentent. v. 277.

queant. De Ceis namque narrat AELIANVS, ^{a)} quod cum admodum senes fuissent, coacti a liberis aut aliis, vti vero videtur simillimum, bibissent cicutam; in STRABONE ^{b)} annus definitur, LXVI scilicet aetatis. Idem AELIANVS mentionem facit Sardonorum, ^{c)} qui patres suos senio confectos fustibus interfecerit; et gentis Berbiccarum, ^{d)} qui omnes LXX annum aetatis egressos occiderint, et masculos quidem mactando, foeminas vero strangulando. ONESICRITVS, ^{e)} cuius tamen fidem suspectam facit STRABO, ^{f)} de Bactrianis narravit, quod senio confectos viuos proiecerint entaphistis, quod nomen apud ipsos est canibus dedita opera ad deuorandos senes nutritis, addiditque extra urbem Bactriorum primariam omnia esse pura, in urbe humanis ossibus repleta omnia, moremque hunc infanum ab ALEXANDRO fuisse sublatum. Nec meliora de Sogdis et Nomadibus sperari possunt, cum eorum consuetudines non multum absimiles fuisse Bactriorum, quin imo Bactrios illis mansuetiores, referat STRABO, ^{g)} qui etiam de Caspiis tradi, scribit, quod parentes, vbi LXX annum aetatis impleuissent, inclusos fame necassent. Tibarenii, populus Asiae, ex lege publica senes praecipitabant, quae lex post acceptum Euangelii lumen abrogata. ^{h)} De variis aliis gentibus familia refert ALEXANDER ab ALEX. ⁱ⁾ quarum vna alteram immanitate superat. Haec autem sunt, quae habet, omiſſis Ceis et Caspiis: ab Indis et Massagetis vsurpatum ferunt, enio confectos

a) *Var. Hist.* III. 57.

b) *Lib. X.*

c) *Lib. cit. IV. 1.*

d) *Ibid.*

e) *Apud STRABO, Lib. XI.*

f) *Lib. II.*

g) *Lib. XI. cit.*

h) *BAYL. Dict. voc. Tibareniens.*

i) *Dier. Genial. Lib. III. Cap. 2.*

Etos in frustra caedere, illorumque carnibus immistis pecudibus vesci allueuisse. Fuit quoque proditum, Derbices, Persicam gentem, in more habuisse, viros certam progressos aetatem more hostiarum immolare ad aras, mulieres vero senescentes praeforare. Tradunt Hyperboreos eos, qui longo aevo vixerunt, post epulas et familiare conuiuium fertis redimitos, ex rupe abrupta in mare dare praecipites. Thraces quoque fama est et Indos aetate confectos, illos praecipue, quibus studium sapientiae fuit, incensis rogis mortem oppetere, et laetos se in flammam iniicere. Similia inueniuntur forte de aliis etiam gentibus. Sed inter omnes maximam nescio vtrum admirationem an horrorem merentur Venedi, qui iam ad Christianum Dei cultum perducti ea, vt praetendebant, intentione senes, quo citius Deum viderent, interfecerunt. De quare scribit HÜBNERVS,^{k)} liberos senes parentes maetasse, immolauisse diis, carnemque comedisse, atque ad hoc prandium inuitasse amicos: anno 1309.^{l)} Comitissam quandam de MANSFELD, cum iter fecerit per syluam Lünburgensem, ac inuenisset ibi Venedum tumulum effodientem, adiacentemque senem hominem vinctum manibus et pedibus, quaesuisse, quid ille labore suo intenderet; Venedum vero respondisse: vinctum illum esse suum patrem, quem, quia nihil amplius merere posset, sepelire veller; Comitissam tamen hunc data pecunia liberasse. Quid, quod adhuc anno 1520 LEVIN DE SCHVLENBURG Praefectus Marchiae veteris liberauit senem

F 3

morti

k) Polit. Hist. T. VI. p. 444.

l) GROSSER in Lausitzischen Merkwürdigkeiten, vbi Part. II. pag. 10. can-

dem paucis mutatis narrat historiam, habet 1297.

mortì destinatum e manibus crudelium suorum liberorum.^{m)}
Enarratis non absurdes sunt eae gentes, quae infirmos et aegrotos deuorant, vti TAPOVIAE,ⁿ⁾ MINGRELII,^{o)} et alii.

§. XVIII.

PROXIMVS eidem periculo seculis praeterlapsis fuit sexus sequior, cum senectus sufficiens fere esset indicium in vetulis, quod rebus magicis operam darent. De his ita CARPZOVIUS:^{a)} *tantum abest, ut negari possit, ut etiam veneficae plerumque sint vetulae, quibus poena ignis irrogari soleat.* Post THOMASIVM tamen persecutio vetularum terminata fuit. Qua de re verbis vtar scriptoris nostri seculi celeberrimi, quae inueniuntur in eius dissertatione de superstitione et religione:^{b)} *en 1708 une femme, qui avoit le malheur d'etre vieille, fut brulée comme sorciere: ces suites barbares de l'ignorance affecterent vivement Thomasius, savant Professeur de Halle; il couvrit de ridicule les juges et les procès de sorcellerie, il tint de conferences publiques sur les causes physiques et naturelles des choses, et declama si fort, qu'on eut honte de continuer l'usage de ces procès; et depuis lui le sexe put vieillir et mourir en paix.* In vrbe tamen Hungariae Segedin anno 1728. magiae quaedam accusata fuit, ordaliumque

m) GROSSER loc. cit. nor. x. Hoc posterius memorat exemplum.

n) RENNEFORT Hist. des Indes Orient. loc. cit. Il y a une autre espece d'habitans (du Bresil) que les Portugais nomment Tapoujas. ils sont idolâtres. Quand quelqu'un d'entr'eux est si malade, qu'ils jugent, qu'il n'en

guerira pas, ils le tuent, et le mangent.
o) Neuerdrueter Schauplatz Aistatischer Nationen 4te Abtheil. S. 20.

a) Crim. Part. III. Qu. 144. n. 25.

b) Art. 3. prope finem. Annexa vero haec dissertatio editionibus separatis des Memoires pour servir à l'Histoire de Brandenbourg.

aquae frigidae cum ipsa institutum. ^{c)} In Mythologia etiam
 malam nata est fortem senectus, eam namque Mythologi
 ex Erebo Nocteque procreatam fingunt. ^{d)} Apud Germa-
 nos veteres quodammodo senectuti debitum honorem non
 fuisse praestitum putari posset, cum aequiparati fuerint feminis.
 Cum his etenim et infantibus agrorum cultura curaue rei fami-
 liaris ipsis relicta fuit: ^{e)} iuuentute interea, cum bellum non ge-
 reretur, tempus ignauia transigente. Itaque ii, qui fere soli si
 non belli, confictus tamen sustinuerunt molestiam, otio etiam
 fructi sunt in quiete. Attamen id ipsum quoque, quod cum
 feminis pari censi sint iure, dedecus non fuit; earum enim
 magnus apud Germanos antiquos honor. ^{f)} Veniunt etiam in
 mentem senes nihil aestimati, *coemtionales*, quorum meminit
 PLAVTVS: ^{g)} *nunc Priamo nostro si est quis emtor, coemtiona-*
lem senem vendam ego, venalem quem habeo, ex templo vbi oppi-
dum expugnauero. ^{h)} et Curius apud CICERONEM: ⁱ⁾ *Sum enim*

negotia

- ^{c)} Erweiterungen der Erkenntniß und
 des Vergnügens 2tes Stück n. I.
^{d)} HESIOD. Theogon. v. 225. CLAV-
 DIAN. Lib. I. in Rufin. v. 31. Pars
 Hispaniae tamen senectutem vt praeci-
 pium coluit numen, ipsique in
 Gadibus templa fuerunt extructa.
 TOMASIN. de donariis ex ARRIANO
 de rebus gestis Alexandri.
^{e)} TACIT. de Mor. Germ. Cap. 15.
^{f)} TACIT. loc. cit. Cap. 8. PLYTARCH.
 de virtut. mulier.
^{g)} BACCHID. Aët. IV. Sc. IX.
^{h)} TAVEMANNVS ad verbum *coemtiona-*
nalem ex LAMBINO: Senem plane
vrilem ad coemtionem faciendas. Huic
 explicationi sine dubio occasionem
 dedit locus CIC. pro Muraena: Se-

nes ad coemtionem faciendis interimen-
dorum sacrorum causa reperti sunt.
 Sed hos minus recte confundi cum
 senibus coemtionibus, docet GRO-
 NOV. de festis. Lib. IV. Cap. 7.
 vbi ex instituto de senibus ad coem-
 tionem faciendas agit; cap. 8. vero
 de senibus coemtionibus. Fuerunt
 autem illi liberi, hi semper serui.
 Quinam proprie nominati sint senes
 ad coemtionem faciendas interim.
 sacr. causa, multas easque diuersas
 eruditorum refert et refutat senten-
 tias GRONOVIVS Cap. 7. Adiecit
 hanc suam: *Heredem vendidisse seni*
cuidam hereditatem, non vt heredi,
nec pro herede, sed vt possessori alie-
no, quam igitur senes non secus ac

XLVIII DE SENECTVTE NON HONORATA

χρησται πέν tuus, κρησται δὲ Attici nostri. Ego fructus est tuus, mancipium illius. Quod quidem si inter senes coemtionales venale proscripserit, egerit non multum. ^{k)} GRONOVIVS autem ita scribit: ^{l)} *mancipia reiicula et veterana, quod non ita facile emtorem inuenirent, aut minimo aestimarentur, solebant vel plura in cumulum vendere, vel quasi mantissam et appendicem dare melioribus, vt qui bene habitum bene conciliare cuperet, imparem contubernalem simul acciperet. Itaque vetula mancipia nullius aestimata sunt precii: cuius recens etiam Historia exemplum praebet. Namque Lusitani, cum suppresserint Tomomymos, populum Americae Meridionalis, senes et inualidos interfecerunt, reliquos redegerunt in seruitutem.* ^{m)} Postremum plane praeteriri non potest miserabilis caterua, cuius

*Parcius iunctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris iuuenes proterui:
Cuique non somnos adimunt, amatque
Ianua limen.* ⁿ⁾

fectionis emtor liberam nullis adstrictis sacris quasi suam fecisset: postea vero re in stipulatum deducta emtorem heredi eandem ex sponso tradidisse. Exincto igitur nomine heredis et hereditatis, extincta quoque fuisse sacra hereditati annexa. Cum autem ita heres sacra simul cum caetera hereditate non vendiderit, sed retinuerit, nihil igitur hac venditione effecerit, nec sacra fuerint incrementa, Gronouiana sententia non probatur D' ARNAUD Var. Coniect. Lib. II. Cap. 1. Putat autem hic: Vendidisse heredem omnia bona cum sacris seni cuidam pauperi et vili interposito fiduciae pacto de bonis is-

dem sine sacris remanipandis, cumque ita senex retinuerit sacra, ipsi sumus ad illa, dum uiuere, necessarios subministrasse. Mortuo sene sacra extincta fuisse.

i) Epist. ad famil. VII. 29.

k) Ad hunc locum CELLARIUS: Coemtionale quod per se non emitur, sed propter melius adsociatum. Atque ita mancipia vetula melioribus iuncta vendebantur. Vel coemtionales senes, qui plures in cumulum vili precio vendebantur.

l) Lib. cir. Cap. 8.

m) DE LAET Nouus Orb. s. descript. Ind. Occident. Lib. XIV. Cap. 4.

n) HORAT. Od. 25. Lib. I.

E R R A T A

P. XV. lin. 5. leg. differunt. lin. 8. definiuerint.

ULB Halle
005 361 818

3

9799^a
9799^b

No: 873,
16

DE
S E N E C T V T E
NON HONORATA
PRAESIDE
ANDREA FLORENTE
RIVINO D

POTENTISSIMI AC SERENISSIMI REGIS POLONIAE
AC ELECTORIS SAXONIAE CONSILIARIO AVLICO
DIG. VET. PROF. PVBL. ORD. CVRIAE PROVINC
CONSIST. ECCLES. ITEMQVE SCABINATVS
ASSESSORE FACVLT. IVRID. SENIORE
H. T. ACADEMIAE RECTORE
IN AVDITORIO MAIORI
PRO OBTINENDIS
SVMMIS IVRIS VTRIVSQUE HONORIBVS

D. VIII. IVNII 1788
HORIS ANTE ET POST MERIDIEM CONSVETIS
DISPVTABIT
AVCTOR
ERNESTVS GODOFR. CHRIST. KLÜGEL

ADV. IMMATR. ET CIRC. ELECT. DEPV. STEVR. ACT.

VITENBERGAE
EX OFFICINA SCHLOMACHIANA

